

Yayına Geliş Tarihi:10/10/2017
Yayına Kabul Tarihi:14/10/2017
Online Yayın Tarihi:10/12/2017

Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik
Araştırmalar Dergisi
Cilt: 1, Sayı: 2, Yıl: 2017, Sayfa: 63-78
ISSN: 2587-2206

SEBASTEİON PLANININ KENTİN IZGARA PLANINA UYMAMASININ NEDENİNE DAİR BİR ÖNERİ

M. Umut DOĞAN*

ÖZET

Roma İmparatorluğu'nun Anadolu'daki en önemli kentlerinden biri olan Afrodisyas Iulius Claudiuslar hanedanlığı için özel bir öneme sahipti. Kent özellikle İmparator Augustus'un özel koruması altındaydı. MÖ. 1. yy'da Afrodisyas'ta kent ızgara plan sistemine göre düzenlendi ve Roma dönemi boyunca bu plana uyuldu. Ancak kentteki bazı yapılar bu plandan sapma göstermektedir. Iulius Claudiuslar Hanedanlığı için yapılan Sebasteion da bu plana uymayan yapılar arasındadır. Bu makale, "Sebasteion neden kent planına uymaz?" sorusuna cevap aramakta ve bunun ana sebebinin kozmolojik bir sembolizm olabileceği üzerinde durmaktadır. Kutsal alanın ana yönü, Ağustos ve Eylül aylarında güneşin battığı ufuk noktasına bakar. Bu aylar İmparator Augustus için özeldi. Bu nedenle Sebasteion'daki tapınağın ilk başta İmparator Augustus onuruna yapılmış olduğu, sonradan yapının geliştirilerek büyük bir komplekse dönüştürülüp Iulius Claudius hanedanlarının tüm üyelerine adandığı akla gelmektedir.

ANAHTAR KELİMELER

Afrodisyas, Iulius Claudiusar Hanedanlığı, Sebasteion, Izgara Plan, İmparator Augustus

ABSTRACT

Aphrodisias was one of the most important cities of Roman Empire in Anatolia had a special significance for Julio-Claudian dynasty. The City was particularly under the special protection of Emperor Augustus. The City was built on a grid plan during the 1st century B.C. and it kept its plan throughout the Roman Period. However, some building indicate deviations from the plan in the city. The Sebasteion which was built for Julio - Claudian dynasty is among these buildings

* Arkeolog, Afrodisyas Müzesi. Geyre Mahallesi, Kenan Erim Cad., KARACASU/AYDIN, E-Posta: arkmud@gmail.com

not fitting the grid plan. This article aims to answer the following question: ' Why does not match the orientation of the Sebasteion with the city plan?' and attempts to find the main reason in a cosmological symbolism The main orientation of the Sanctuary is towards the west: it looks towards the point of sunset on the horizon in August and September. These months were special for Emperor Augustus, which points to the idea that the first temple in the Sebasteion was dedicated for Augustus and it was converted to a large complex devoted to all members of of Julio-ClaudianDinasty only later.

KEY WORDS

Aphrodisias, The Dynasty of Julius Claudians, Sebasteion, The Grid Plan, Emperor Augustus

GİRİŞ**

Batı Anadolu'daki önemli ören yerlerinden biri olan Afrodisyas, Antik Çağ'da Karia Bölgesi'nin kuzey sınırına yakın önemli kentlerden biriydi. Büyük Menderes Ovası'na güneydoğu yönden bir boğaz şeklinde açılan ve Antik Çağ'da Morsynus adıyla bilinen akarsuyun (Dandalaz Deresi) suladığı Dandalaz Ovası'nın verimli toprakları üzerinde yer alan Afrodisyas'ta bilinen en erken yerleşim Geç Neolitik Çağ'a kadar iner⁽¹⁾ (Res. 1).

Bu köklü geçmişe rağmen kentin en görkemli dönemimi roma dönemi süresince yaşadığı anlaşılmaktadır. Arkeolojik kazılarla elde edilen sonuçlar ve epigrafik kaynaklar Afrodisyas'ın MÖ. 1. yy'da önemli bir imar atılımı gerçekleştirdiğini ve Iulius Gaius Zoilos isimli bir yurttaşın da katkılarıyla kentin gelişkin bir polis görünümü kazandığını ortaya koymaktadır(Smith, 1993; erim, 1986, 29 vdd). 1990'lı yıllarda kentte yürütülen jeofizik araştırmalar sayesinde, bu büyük kent atılımının son derece başarılı bir şekilde hazırlanmış bir plan ölçeğinde geliştiği ve kentin birçok yapısının ızgara planın yapı adalarına (insula) uyacak şekilde inşa edildiği anlaşılmıştır(Smith, 2013, 3; Ratte, 2008, 14-17.) (Res. 2)

** Makalenin yayına hazırlanma sürecine katkı sağlayan Sayın Arkeolog Dr. Murat Kılıç'a ve Arkeolog Dr. Gergely Csiky'ye, Yard. Doç Dr. Esen Ögüş'e ve Yard. Doç. Dr. Kenan Eren'e; Müze eserlerinin kullanımına izin veren Afrodisyas Müzesi Müdürlüğü'ne teşekkür ederim

¹ Kentin prehistorik evreleri ve geç neolitik tabaka konusundaki tartışmalar konusunda bkz: Joukowsky, 1986, c. I-II; Joukowsky, 1991, 9-13

Afrodisyas Sebasteionu ve kent planı

Afrodisyas kentinde MÖ. 1. yy'da başlayan bu kentleşme süreci birkaç yüzyıl boyunca gelişerek devam etmiştir. MS. 1. yy'da yaşanan ikinci kuşak mimari atılım döneminde de birçok önemli kamu yapısının kentin görkemini artırdığı anlaşılmaktadır. Kuşkusuz bu dönem yapılan en önemli mimari anıtlardan biri de Sebasteion Kutsal Alanı'dır (Res. 3).

Sebasteion yapıları, başta imparatorluğun doğu eyaletleri olmak üzere birçok Roma kentinde karşımıza çıkan özel mekânlardır. Grekçe'deki Sebastos (ulu, yüce) kelimesinden adını alan Sebasteion yapıları imparatorlar ve ailesinin kutsandığı tapınaklardır. Anadolu'da erken dönemlerden beri var olan ölümden sonra "tanrılaştırılmış kral/bey" geleneği (Işık, 2012, 293-310) ile Hellenistik kültürlerdeki Kahraman/Heros kültünü hatırlatsa da Sebasteion yapıları İmparator Augustus döneminde kurulmaya başladı (Thommen, 2012, 82; Weddle, C."Imperial Cult, Roman", 3716).

Anadolu'daki birçok kentte yetmişin üstünde Sebasteion yapısı olduğu bilirse de (Price, 1984, 79 - 85) Afrodisyas'taki Sebasteion yapısı hem mimarisi hem de mimariye bağlı yontu örnekleriyle diğerlerinden oldukça farklıdır. 1979 yılında başlayan Sebasteion kazılarında ele geçen mimari bulgular ve çok sayıdaki yontu örneği arkeologların, antik dünyada eşine az rastlanır nitelikte bir Sebasteion yapısı ile karşı karşıya olunduğunun ipuçlarını veriyordu. Yapı üç ana bölümden oluşan büyük bir mimari bütündü: Bunlar, şehrin kuzey agorasına açılan anıtsal bir propylon, kuzey ve güney yanda üç katlı sütunlarla yapılmış birer portikonun sınırlandırdığı bir tören caddesi ve caddenin sonundaki bir podyum üzerinde yükselen –olasılıkla- Prostylos planlı, Korinth düzeninde bir tapınaktı (Smith, 2013, 24 vdd).

Bu yapı kompleksinin doğu ucunda yer alan tapınaktan bugüne ulaşan çok az sayıda detaya sahibiz. Geç Antik dönemde bu alanda yaşanan yeni yerleşim, tapınak mimarisini neredeyse tümüyle yok etmiştir(Smith, 2013, 28, 30). Birçok kalıntısına ulaşılan tören caddesi ile kutsal alanın batı ucunu oluşturan propylonun ise Afrodisyas yontu ekolünün en güzel örnekleri arasında yer alan onlarca kabartma ile süslü olduğu anlaşılmıştır. 110-120 m uzunluğunda ve 28 m genişliğinde bir alana oturan kutsal alanın büyük bölümünü oluşturan tören caddesi yaklaşık 60 m'lik uzunluğundadır (Smith, 2013, 24, fig. 7). Mermer döşeli caddeyi iki yanında sınırlandıran sütunlu portikolar üç katlıydı ve 12m'lik yüksek bir çerçeve oluşturuyordu. Portikoların her bir katında sırasıyla Dor, İon ve Korint olmak üzere

üç farklı stil kullanılmış olması yapının görsel hareketliliğini güçlendirmiştir (Res. 4). Öte yandan geleneksel mimarlık anlayışında farklı kültürlerin karşılığı olan bu stillerin bir arada kullanılmış olması ile imparatorluğun geniş coğrafyalarda kurduğu egemenliğe de vurgu yapılmış olmalıdır. Nitekim Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyet gücü, Sebasteion portikolarının üçüncü katını süsleyen yüzlerce kabartma ile özellikle anlatılmak istenmiştir. Üçüncü kat kabartmalarının siyasal propaganda hedefli betimi, kutsal alanın kimliğine uygun olarak dinsel imgelerle de desteklenerek Afrodisyas yontu ekolünün başarısı ortaya konmuştur. İmparatorluğun fetihleri, hâkimiyet altına alınan halklar, kazanılan zaferler ve daha birçok simgeselleştirilmiş propaganda görüntüsünde imparatorlar Augustus, Claudius ve Nero, Olymposlu tanrıları çağrıştıracak poz ya da atribüleri eşliğinde betimlenmiştir (Res. 5). Tören caddesinin ikinci katını süsleyen mitolojik öykü odaklı kabartma ile yapı kompleksinin kutsal kimliği çok daha net bir şekilde öne çıkarılmıştır⁽²⁾

Hem Hellenistik Dönem'in yüksek mimari üslubundan hem de Roma'nın imparatorluk sanatından izler taşıyan Sebasteion'da Afrodisyas mimarlık ve yontu ekolünün derin etkileri de kendini açık olarak hissettirir. Simetrik aks üzerinde gelişen yapı planı, başkent Roma'da yer alan Augustus ve Caesar tapınaklarını hatırlatır(Smith, 2013, 36; Smith, 1987,89-92.).

MS. 1. yy'da inşa edilmiş olan muhteşem yapı, kentin baş ilahesi olan Afrodit'e, imparatorlara ve Demos'a (halk) ithaf edilmişti (Outschar, 1987, 107; Erim, 1986, 112). Epigrafik kaynaklar, Afrodisyaslılar'ın, bu yapıyı adadıkları İmparatorlara "Theoi Sebastoi" yani "Tanrısal İmparatorlar" unvanı verdiklerini göstermektedir(Smith, 2013, 16; Outschar, 1987, 107).

Bulgular, Afrodisyas Sebasteionu'nun yapımına ilk defa Tiberius Dönemi'nde başlandığına, ancak yaşanan depremler sebebiyle bir süre tamamlanması geciken bu mimari kompleksin nihayet İmparator Nero'nun iktidarda olduğu MS. 1. yy ortalarında tümüyle bitirildiğine işaret eder(Smith, 2013, 13.; Thommen, 2012, 84; Yıldırım, 2008, 41; Erim, 1986, 112).

---

² Sebasteion kabartmaları ve onların yontu stili hakkında bkz: Smith, 2013, 55 vdd; Thommen, 2012, 84; Smith, 1987, 88-138; Smith, 1990, 89-100; Rockwell, 1990, 101-118; mimarisi hakkında bkz: Erim, 1990, 106-112;Thommen, 2012; Hueber, 1987, 101-106; Outschar, 1987, 107-122; Öztürk,2011

Sebasteion'un Kent Planına Uymayan Yönelimi

Afrodisyas Sebasteionu'nu kentin diğer birçok kamu yapısından ayıran en önemli özelliklerde biri de planlamasındaki yön uyumsuzluğudur. Yapı kentin ızgara planını oluşturan insularların içine otursa da ızgara sistemindeki yönelimden yaklaşık 17 derecelik bir açıyla güney yönde sapma gösterir(HEUBER, 1987, 101). Bu sapma sayesinde kutsal alan aslında tam olarak doğu-batı hatlı bir doğrultu yakalamıştır. Kendisiyle aynı yüzyılda ve hatta daha geç dönemde kentte yapılan birçok yapı ızgara sistemin plankaresine titiz bir şekilde uydurulmuşken Sebasteion'un bu düzenin dışında bırakılması konusuna bugüne kadar kesin bir açıklık getirilememiştir. Smith'in (Smith, 2013,36) bir tür tören alanı olarak düşündüğü Sebasteion'daki bu plan sapmasını Ratte (Ratte, 2008), Sebasteion'un doğu yanında kalan Pekmez Höyük çevresindeki eski yerleşimin kutsal kimliğine bağlamak ister. Oysa henüz detaylı kazıları yapılmadığı için, Geç Hellenistik Çağ'ın hemen öncesinde Pekmeztepe çevresinde ne tür bir yapılaşma olduğu bilinmemektedir. Izgara plan dışında tutulmuş olmasından yola çıkılarak, kentin kutsal kimliğe sahip eski yerleşim alanı olarak yorumlanan Pekmeztepe'nin Sebasteion'un ızgara plandan sapmasına neden olduğu fikri oldukça tartışmalıdır.

Arkeolojik veriler ve topografik koşullarla açıklanamayan Sebasteion'un planındaki bu yönelim farklılığı burada inanılan kültü daha güçlü kılacak bir sembolizm düşüncesinin sonucu olabilir mi? Kentin din tarihinin en önemli yapılarından biri olan Sebasteion'un topografik koşullar ya da Pekmeztepe'deki -olası- eski yerleşime yönelme kaygısı gibi gerekçelerle yönünün belirlenmiş olması olasılığı, bu farklılığa dinsel bir sembolizmin etkili olabileceği olasılığından daha zayıftır.

Afrodisyas'taki Sebasteion yapısının İmparator Tiberius döneminde başlayan ancak yaklaşık 30 yıl sonra, İmparator Nero döneminde tamamlanan mimarisinde ilk yapılan bölümün tapınak olduğu yönündeki bilgi (Smith, 2013, 7, 21), yapının yön uyumsuzluğu konusundaki problemin çözümü için önemli bir detaydır. Eldeki veriler Sebasteion Kutsal Alanı'nın doğu ucunda yer alan podyumlu tapınağın, İmparator Augustus'un ölümünden hemen sonra onun yerine geçen Tiberius döneminde yapıldığına işaret eder. Bu küçük tapınak, plan ve mimari detayları yönünden Roma'daki Augustus Tapınağı ile büyük benzerlikler gösterir.

Bu durumda akla şu soru gelmektedir: Tiberius döneminde Sebasteion yapı grubunun ilk inşa edilen yapısı olan prostylos planlı tapınak bir Augustus Tapınağı mıydı? Tapınakla ilişkili olduğu anlaşılan bir yazıtta(Smith, 2013, 21) İmparator

Augustus'un evlatlığı olan Tiberius'tan söz ederken "Teos Sebastos'un (Tanrılaşmış imparatorun) oğlu" ifadesinin kullanılmış olması bu açıdan dikkat çekicidir.

Bu düşünce ışığında Afrodisyaslılar, henüz MS. 1. yy'ın başlarında İmparator Augustus onuruna bir tapınak yaptırdıkları önerilebilir. Çünkü Augustus onlar için sıradan bir imparatorun çok daha önemli bir figürdü. O kendi soyunun, bu kente ismini veren Tanrıça Afrodite'ye dayandığına inanıyor (Zanker, 1990, 193), Azat ettiği kölesi Zoilos'u göndererek kentlerini yeni baştan var eden, ayağa kaldıran ve imparatorluğun gözde şehirlerinden biri yapan hatta "tüm Asia kentleri arasında Afrodisyas'ı kendine seçen" ⁽³⁾ kişiydi.

Tam olarak doğu - batı yönünde inşa edilmiş olan bu tapınak kentin ızgara planının belirlediği doğrultuya göre değil, imparator için özel olan aylarda gün ışığının yeryüzüne düştüğü açı hesaplanarak konumlandırıldı. Augustus'un tanrısal kimliği açısından önemli olan bu aylar Ağustos ve Eylül aylarıydı. İmparator, MÖ. 63 yılının 23 Eylül'de yani güz ekinoksunun yaşandığı gün dünyaya gelmiş ve MS. 14 yılının 19 Ağustos günü hayata gözlerini kapatmıştı. Öte yandan bugün halen birçok dilde yakın bir fonetikle söylenen Ağustos ayı adını ilk defa bu imparatorun almaktadır.

Sebasteion Kutsal Alanı'ndan önce İmparator Augustus için yapılan tapınak, yıl içinde farklı noktalardan doğup batan güneş ışınlarının Ağustos ve Eylül aylarında yeryüzüne düştüğü açılar dikkate alınarak inşa edilmiş olmalıdır. Bu da tapınağın yönünün kentin ızgara planından 17 derecelik bir sapma göstermesine yol açmıştır.

Dünya'nın kendi etrafında dönüş ekseninin yaklaşık 23,50'lik bir eğime sahip olmasından dolayı güneşin yerküre üzerinde doğup battığı noktalar yıl içerisinde gündün güne küçük açılarla değişen farklılıklar sergiler. Kuzey yarımkürede, ufuk çizgileri üzerinde güneşin doğup battığı nokta 21 Haziran'da en kuzeydeyken bu nokta her gün birkaç derecelik açı ile güneye doğru ilerler ve 21 Aralık tarihinde ufuk çizgisinin en güney noktasına ulaşır. 21 Aralık'tan başlayarak yılın kalan ikinci altı ayında ise güneşin doğuş ve batış noktaları bu sefer kuzeye doğru değişir ve bu değişim sürecinde güneş ışıkları sadece ekinoks tarihleri olan 21

---

³ Afrodisyas tiyatrosunun kuzey sahne duvarında yer alan "Arşiv yazıtlarından" birinde yer alan Augustus'un bu ibaresi konusunda bkz: Reynolds, 1982, 102-103

Mart ve 23 Eylül günlerinde tam olarak doğu-batı hattının merkez noktasından doğar ve batır (Görçelioğlu,1986,37). (Res. 6)

Gündoğumu ve batımı yıl içinde ufuk çizgisi üzerinde çok küçük açılarla hareket ederek yer değiştirdiği için birbirini takip eden aylarda güneş ışığının yer aldığı nokta gözle görülür oranda değişiklik göstermez. Bu nedenle güz ekinoksu olan 23 Eylül’de olduğu gibi Ağustos ayı içinde de güneş ışıkları, yüzü tam batı noktasına dönük olan Afrodisyas’taki bu tapınağın içine giriyor olmalıydı. Bugün bile Ağustos ve Eylül aylarında Sebasteion kutsal alanının doğu ucundaki tapınak platformunda durup batıya doğru bakanlar, Karıncalı Dağları’nın ardına batan güneş ışıklarının Sebasteion kutsal alanın orta aksını bölerek tapınağın yer aldığı platforma ulaştığını ve bu haliyle muhteşem bir görüntü sağladığını görecektir (Res. 7).

Sebasteion kutsal alanındaki tapınağın mimari yapısı bugün bilinmediği için bahar ⁽⁴⁾ ve güz ekinoks günlerinde güneşin doğuş anındaki ışıklarının tapınağa ve önündeki kutsal caddeye ne denli etkili olduğu bilinmese de batış anındaki ışıkların kutsal alanın tam da ortasına düştüğünü bu şekilde gözlemlemek mümkündür.

Öyle anlaşılıyor ki her yıl Ağustos ve Eylül aylarında batan güneşin ışıkları tapınak içindeki kült heykelini aydınlatıyordu. Bu durum imparator kültürlerine ilişkin törenlere yabancı olmayan bir uygulamadır. Mysterian kültürlerden alınan bir geleneğinin parçası olarak imparatorlara adanmış kutsal alanlarda, belirli günlerde kült heykelinin çeşitli aydınlatma araçları yardımıyla karanlıktan aydınlığa

---

⁴ Güneş ışıklarının tam doğudan doğup tam batıdan battığı bir başka gün olan bahar ekinoksu yani 21 Mart tarihi de İmparator Augustus’un, kendi soy atası olarak gördüğü Afrodit için özel bir gündür. Roma takvimine göre yılın ilk ayı olan Mart, tabiatın canlanmaya başladığı aydır. Bu özelliği nedeniyle 21 Mart, Afrodit’in eşi olan Adonis’in yer altından çıkarak sevgilisine kavuştuğu gün olarak kabul edilir. Nasıl ki Afrodisyas Afrodit inancının köklerinde Anadolu’nun kadim doğa tanrıçası Kybele vardı, Adonis söylencesi de Kybele inancında var olan Attis efsanesine dayanıyordu. Roma’da Kybele ve Attis adına düzenlenen “Tristia” ve “Hilaria” adlı törenler için: Bremmer, 2008, 20-21; Albayrak, 2011, 198-199; Özkaya, 1996, 4; Kybele- Attis inancı ile Ege Pantheonundaki Afrodit- Adonis mitosunun ortaklığı konusunda: Roller, 2004, 182,249; Albayrak, 2007; Vermaseren, 1977, 113.

çıkarıldığını anlatan epigrafik kaynaklar vardır(Weddle, "Imperial Cult, Roman", 3719)

Astrolojik semboller ve güneş ışıklarının Antik Dönem'de birçok kült mimarisinin şekillenmesinde etkili olduğu bilinmektedir. Çeşitli coğrafyalara dağılan farklı kültürde olduğu gibi antik Ege kültürlerinde de bu uygulamanın örnekleri vardır(Boutsikas-Ruggles, 2011, 55-68; Belmonte- González-García, 2015, 9-38). Örneğin Aleksandreia kentinin yerleşim planı yapılırken, Büyük İskender'in doğum günlerinde güneş ışıklarının kente vurduğu açı hesaplanarak düzenleme yapıldığı bilinir(Magli,2015, 2).Roma Dönemi mimarisinde de kosmik kuralların dikkate alındığını gösteren birçok örnek vardır (Aveni- Romano, 1994, 545-563; Rehak, 2006). Özellikle de Augustus döneminde güneş önemli bir kült imgesi olarak seçilmiştir. Mısır'dan güneş kültünü imparatorluğa kazandıran (Hannaha - Magli, 2011) Augustus'un birçok önemli mimari projesinde güneş ışığının yeryüzüne geliş açılarının dikkate alındığı gözlemlenmiştir(Magli,2015, 2)

İmparatorluğun çeşitli coğrafyalarında her yılın 23-24 Eylül günü Augustus'un doğumu onuruna kutlamalar yapıldığı bilinmektedir (González-García-García Quintela, 2004, 84) Ancak bu tarihte tam doğudan doğan güneş ışıklarının Sebasteion Kutsal Alanı'na ve onun doğu ucundaki tapınağa ne denli etki ettiğini bugün için kesin olarak belirlemek zordur çünkü tapınağın mimarisi konusunda çok az bilgiye sahibiz. Bu nedenle yeni bulgular elde etmedikçe gün doğumu ışıklarının kült törenlerindeki yeri konusunda kesin bir şeyler söylemek zordur. Ancak şu bir gerçek ki özellikle Ağustos aylarında tapınağın tam da karşısında batan güneşin solan ışıkları, Afrodisyas'ın inanan yurttaşlarına imparator Augustus'un bu hayattan göçüp Olympos Dağı'ndaki tanrılar katına kavuşmasını hatırlatıyor olmalıydı. Her yıl İmparator'un ölüm yıldönümü olan günlerde kentin batısındaki Karıncalı Dağı'nın üzerinden kenti terk etmek üzere olan güneşin ışıklarını kült heykeli üzerine serpmesi ile imparatora veda edilen törenler düzenleniyor olmalıydı.

SONUÇ

Afrodisyas Sebasteionu'nun, kent planına uymayan yöneliminin ana sebebinin güneş ışığının kutsal alana vuruş açısı olduğu fikri, arkeolojik veriler başka sonuçlar doğuruncaya kadar dikkatle incelenmesi gereken bir düşüncedir. Tiberius döneminde büyük bir olasılıkla Theos Sebastos (Tanrı Augustus) onuruna yapılan tapınağın Ağustos ve Eylül aylarında güneşin batan ışıklarını tam cepheden göreceği şekilde yönlendirilmiş olması bu açıdan önemlidir.

Tapınak, İmparator Claudius ve Nero dönemlerinde yapılan eklemelerle hanedanlığın tüm imparatorlarına adanmış bir sebasteiona dönüştürülürken de tapınağın plan yönüne sadık kalınmış olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Albayrak, C. 2007. *Anadolu'da Kybele-Attis Kültü*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi.
- Aveni, A. F. - Romano, G. 1994 , "Orientation and Etruscan Ritual." *Antiquity* 68, 545-563.
- Belmonte, J. A.- González-García, A. C. 2015 , "The pillars of the Earth and the Sky: Capital Cities, Astronomy and Landscape" *Journal of Skyscape Archaeology-1*, 9-38
- Boutsikas, E - Ruggles, C. 2011, "Temples, Stars, and Ritüel Landscapes: The Potential For Archeoastronomy in Ancient Greece", *American Journal of Archaeology*, Vol. 115, No. 1 (January), 55-68
- Bremmer, N. J. 2008, *Grek Religion and Culture, The Bible and the Ancient Near East*, Boston.
- Erim, K, T. 1986, *Aphrodisias, City of Venus Aphrodite*, New York.
- González-García. A.C. - García Quintela.M.V. 2004, "The 1st of August at Lugdunum: Astronomy and Imperial Cult in Galia" *Mediterranean Archaeology and Archaeometry*, Vol. 14, No 3, 83-91
- Görcelioğlu, E. 1986, "Güneş Açıları ve Bunların Peysaj Düzenlemelerindeki Önemi" *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Cilt: 36, Sayı: 3, 33-52.
- Hannaha, R.- Magli, G. 2011, " The Role of the Sun in the Pantheon's Design and Meaning" *Numen* 58, 486–513.

Hueber, F. "Der Baukomplex einer Julisch-Claudischen Kaiserkultanlage In Aphrodisias", *Aphrodisias de Carie*, Ed: K. Erim- J. de la Genière, Paris, 1987, 101-106

Işık, F. 2012, *Uygarlık Anadolu'da Doğdu*, İstanbul.

Joukowsky, M. S. Prehistoric Aphrodisias, An Account of the Excavations and Artifact Studies I-II, Louvain-La Neuve, 1986.

Joukowsky, M.S. 1991 , "Prehistoric Developments on the Acropolis (Theater Hill), *Aphrodisias Papers 2*, Ed: R. Smith-K.Erim, Ann Arbor, Mi, 9-13

Magli G. 2015, "Under Augustus' sign: the role of Astronomy in the foundation of *Augusta Praetoria Salassorum*" *Cambridge Archaeological Journal 25*, 1-15.

Otschar, U. 1987 , " Betrachtungen zur Kunstgeschicthlichen Stellung des Sebasteions In Aphrodisias" , *Aphrodisias de Carie*, Ed: K. Erim- J. de la Genière, Paris, 107-122.

Özkaya, V. 1996 , "Frig Mimari Kaplamaları Işığında Attis ve Hayat Ağacı", *Arkeoloji ve Sanat 74*, 2-8.

Öztürk, Ö. A 2011. *Digital Reconstruction of Visual Experience and the Sebasteion of Aphrodisias*, A Thesis Submitted to the Graduate School of Social Sciences of Middle East Technical University.

Price, S. 1984. "Gods and Emperors: the Greek Language of the Roman Imperial Cult." *The Journal of Hellenic Studies* - 104, 79 - 85.

Ratte, C. 2008, " The Founding of Aphrodisias", *Aphrodisias Papers 4*, ed: C. Ratte- R.R.R. Smith, Portsmouth-R1, 7-36.

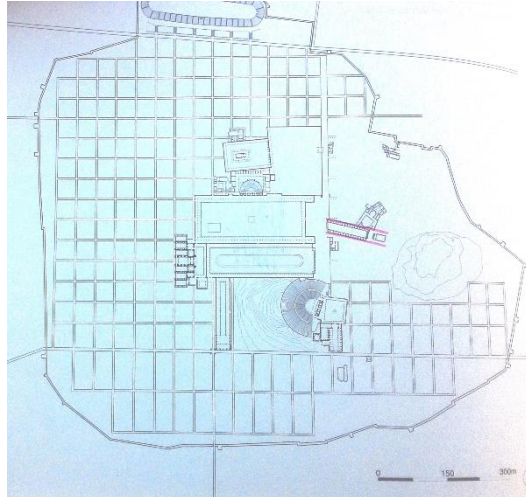
- Rehak, P. 2006, *Imperium and Cosmos: Augustus and the Northern Campus Martius*, Ed. J. G. Younger, The University of Wisconsin Press.
- Reynolds, J. 1982, *Aphrodisias and Rome*, Journal of Roman Studies monograph 1, London.
- Rockwell, P. 1990. "Finish and Unfinish in the carving of Sebasteion" *Aphrodisias Papers*, Ed: C. Roueche- K.T. Erim, Ann Arbor, 101-118
- Roller, L. E. 2004, *Ana Tanrıça'nın İzinde, Anadolu Kybele Kültü*, Çev: B. Avunç, İstanbul.
- Smith, R. R.R. 1987, "The Imperial Reliefs from the Sebasteion at Aphrodisias." *Journal of Roman Studies* 77,88-138.
- Smith, R.R.R. 1990. "Myth and Allegory in the Sebasteion" *Aphrodisias Papers*, Ed: C. Roueche- K.T. Erim, Ann Arbor, 89-100.
- Smith, R.R.R. 1993. *The Monument of C. Julius Zoilos*, Mainz am Rhein.
- Smith, R.R.R. 2013. *The Marble Reliefs From The Julio-Claudian Sebasteion*, Aphrodisias VI, Verlag Philipp von Zabern, Darmstadt/Mainz.
- Thommen, G. 2012, " The Sebasteion at Aphrodisias: An Imperial Cult to Honor Augustus and the Julio-Claudian Emperors" *Chronika- II*, 82-91
- Vermaseren, M. J. 1977. *Cybele and Attis: the Myth and Cult*, London.
- Weddle, Candace. 2014. "Imperial cult, Roman", *Springer Encyclopedia of Global Archaeology, Classical Archaeology Section*. Berlin
- Yıldırım, B. 2008 "Afrodisyas: Şehir ve Kamu Yapıları- Aphrodisias: City and Public Buildings" *Afrodisyas'tan Roma Portreleri- Roma Portraits from Aphrodisias*, Ed: R.R.R. Smith, İstanbul, 35-53

Zanker, P. 1990. The Power of Images in the Age of Augustus. The University of Michigan Press, Ann Arbor.

RESİMLER

Resim 1: Afrodisyas'ın Bölgedeki Konumu (Ratte, 2008)

Resim 2: Afrodisyas Kent planı ve Sebasteion'un Konumu

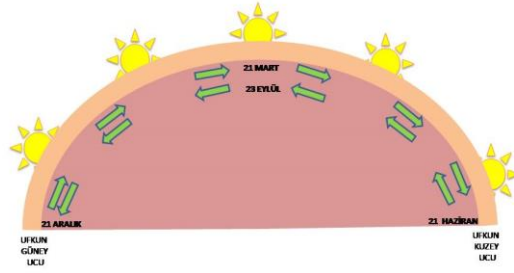
Resim 3: Kış Gündönümü Zamanında Sebasteion ve Batan Güneş Işıkları

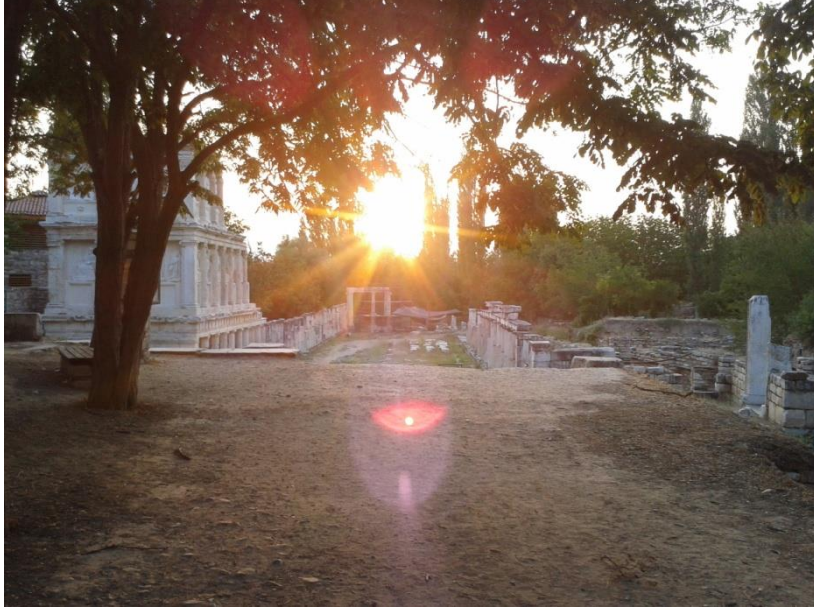
Resim 4: Sebasteion Kutsal Alanının Batı Yönden Görünümüne Dair Rekonstrüksiyon(Smith, 2013)

Resim 5: Sebasteion Kutsal Alanını Süsleyen Kabartmalardan Bir Örnek: Nero ve Armenia (Afrodisyas Müzesi)

Resim 6: Güneşin Yıl İçinde Ufuk Çizgisindeki Doğuş ve Batış Noktalarını Gösteren Şema

*Resim 7: Ağustos Ayında Gün Batımı ve Sebasteion.
Tapınak Platformundan Bakış*